

INTERVIEW: Mladen Kuftinec

Razgovor vodili: Domagoj Vražić & Antonia Žurić

Možete li nam nešto ukratko reći o sebi?

Mogu, moje ime znate, Mladen Kuftinec. Rođen sam u travnju 1943. godine u Zagrebu, znači rođeni sam Zagrepčanin. Pohađao sam Klasičnu gimnaziju u Zagrebu, ali je otac kao operni pjevač dobio posao u Sarajevu po tadašnjoj naredbi da Bosnu treba kulturno uzdizati. Tako smo se preselili u Sarajevo i ondje sam završio gimnaziju. Godine 1961. upisao sam Medicinski fakultet u Sarajevu, Odsjek za stomatologiju i diplomirao u srpnju 1965. prvi na Sarajevskom fakultetu i to je bio popriličan uspjeh. Tijekom studija bio sam angažiran u fakultetskom i univerzitetskom odboru sarajevskih studenata. Dvojica starije braće, koji su bili na specijalizaciji iz psihijatrije u Bostonu, pozvali su me u posjet. Tamo sam prema dogovoru išao u posjet profesoru Moorreesu, prijatelju moje profesorice ortodontije iz Sarajeva (koja me je htjela zadržati na svom Zavodu). Neočekivano me je prof. Moorrees pitao o planovima za budućnost, bih li možda htio ostati dalje studirati kod njih. Ostalo spada u povijest, pa da ne dužimo već sam u rujnu 1965. bio na programu na Harvardu. Tri sam godine specijalizirao program ortodontije i na ljeto 1968. trebalo se zaposliti. To je u Americi bilo komplicirano i posao ste mogli dobiti samo ako ste diplomirali i dobili doktorsku titulu u Americi. U to vrijeme europske diplome nisu vrijedile za zaposlenje i početak privatne prakse. Imao sam neke zanimljive ponude za rad, uključujući jednu da radim za njihovu mornaricu na otoku Okinawi. Na nagovor profesora Moorrisa otišao sam na daljnje studije preko rijeke Charles, na MIT u Cambridge, na Odsjek za nutricionizam i biokemiju. Tema doktorske disertacije bila mi je o regulaciji rasta kosti, a program sam završio za 3 godine, te sam 1971. dobio doktorat nauka. Na osnovi doktorata otvorila mi se mogućnost za nastavnički rad i istraživanje. Pitao sam ondašnjeg dekana harvardske škole što mi treba da postanem kvalificiran za rad na fakultetu, te je on poslao pismo svim šefovima neka mu pismeno jave što mi specifično treba da mi se to prizna. Samo sam dva odgovora dobio da moram još nešto raditi, a svi ostali odgovorili su kako je sve u redu, i da me već znaju. Već u svibnju 1972. imao sam promociju i tako sam postao DMD (Doctor of Medical Dentistry). Nakon toga sam bio zaposlen na Medical College of Virginia u gradu Richmondu i četiri godine radio kao docent na ortodontiji. U trećoj godini postajem direktor specijalističkog programa u Richmondu, gdje sam naučio kako se radi posao šefa specijalizacije. Ja sam, u neku ruku, zbog toga sada u Zagrebu. Onda mi je to otvorilo vrata za mogućnost kandidature za šefa zavoda. U ljeto godine 1976. prihvatio sam mjesto profesora i šefa ortodontije u Louisvillu, najvećem gradu u Kentuckyu. Godine 1990. odlučio sam vidjeti što ima izvan Kentuckyja. „Lovci na glave“ pozvali su

me na razgovor u New York, gdje sam danas profesor i predstojnik (Program Director) ortodontije. Znači da sam već 17 godina na New Yorku Univerzitetu [NYU].

Koji je povod Vašeg posjeta našem fakultetu?

Na fakultet dolazim već tridesetak godina. Kad sam na nekom putovanju po Europi i u blizini obvezno posjetim Zagreb. Imam jednu časnu obvezu da pomognem našim ljudima kad god je to moguće. Prije rata pomagao sam i u Beogradu, u Sarajevu, u Ljubljani te u Skoplju. Ne želim biti stranac u svojoj domovini. Ove godine, budući da sam imao mogućnost da me moja ustanova, NYU, pošalje tamo gdje želim biti, odlučio sam da mi Zagreb bude „home base“ u dogovoru s profesorom Mladenom Šljajem. Zavod za ortodontiju i prof. Slaj aplicirali su za zajednički projekt Nacionalnoj zakladi za znanost. Projekt je zanimljivo osmišljen. Osim mog rada na novom Doktorskom studiju i radu sa specijalizantima on uključuje i izradu novog Curricula specijalizacije i nekoliko znanstvenih istraživanja između Zagreba i New Yorka. U Zagrebu se već nekoliko godina priprema i postupno sve se više provodi takozvani Erasmus program specijalizacije ortodontije. Prof. Slaj me je zamolio da svojim iskustvom pomognem u daljnjem podizanju kakvoće nastave. Erasmus program ili sistem je čak i u ostaloj Europi uveden na malo sveučilišta, a u Americi je raširen i smatra se standardnim. Zagreb mi je, između ostaloga, polazna točka za ostala putovanja na koja odlazim.

Suradnja na više polja nam ide dosta dobro. Neki od mojih Zagrepčana su već bili u Americi, i drugi, mlađi, bi trebali, a mislim i željeli doći, da steknu iskustvo i na taj način pomognu Hrvatskoj u razvoju stomatologije. Ja sam već prije dvije godine bio izabran za gostujućeg profesora (Visiting Professor) i u tom svjetvu želim pomoći u procesu usavršavanja mladih.

Što mislite o našem Zavodu za ortodontiju?

Zavod je izrastao od mojeg posljednjeg posjeta i izgleda drugačije i puno bolje nego prije dvadesetak godina. Ima više stručno osposobljenih ljudi, no trenutačno ima previše specijalizanata. Zašto je to tako, ne znam. Možda ima sličnosti sa situacijom gdje ako imate dobrog opernog tenora, vjerojatno će više ljudi htjeti čuti tu operu nego što ima mjesta u gledalištu. Tako i u to naše zvanje žele mnogi mladi stomatolozi. U sklopu fakulteta mislim da je ortodontija na samom vrhu. Vjerojatno ja ne mogu biti sasvim objektivan, no to je moje mišljenje. Osim mene izbrana su još dvojica gostujućih profesora, prof. Pavlin iz San Antonia i prof. Wichelhaus iz Basela. Očekujem da će nakom mene kao začetnika međunarodne nastave na Zavodu za ortodontiju i oni nastaviti podizati kvalitetu nastave i znanstvenog rada. Prof. Slaj i ja smo posjetili Sveučilište u Ferrari i prof. Sicilianija sa suradnicima, s kojim Zagreb već surađuje, a nedavno smo zajedno bili i u Beču, gdje želimo poboljšati suradnju s prof. Banltonom. Budući da sam ja Sarajevski student vrlo mi je važna suradnja zagrebačkog sa sarajevskim Zavodom za ortodontiju. U Sarajevu je situacija znatno teža, pa je prof. Slaj već uključen u neke oblike specijalizacije za BiH, npr. već je radio kao predsjednik povjerenstva za specijalističke ispite iz ortodontije. Zajednička nam je želja ojačati sarajevsku ortodontiju, pa ćemo se uskoro sastati s prof. Filipović i ocijeniti kako joj možemo najbolje pomoći. Isto tako želimo da zagrebački Zavod za ortodontiju bude što više prisutan na međunarodnoj sceni. Osim gosta profesora postoje i drugi kontakti, što je već rezultiralo mnogim međunarodnim tečajevima na Stomatološkom fakultetu.

Osim obveza prema našem fakultetu, kako provodite slobodno vrijeme u Zagrebu?

Imam stariju sestru pa vrijeme provodim s njom koliko god stignem. Zatim me zanima hrvatska kultura, idem na koncerte i u kazalište. Nedavno sam otišao do katedrale, gdje je i moj otac nekad pjevao. Tog dana su nastupili, pjevali njihovi studenti teologije i na moje iznenađenje, mislim da su pjevali zanimljivo, ali zapravo ne baš tako dobro. Mogu zaključiti da je grad Zagreb bogat događajima, i ima se puno toga vidjeti i raditi. Neke stvari su besplatne, a za ostale cijene su dosta pristupačne.

S obzirom na to da imate jako dojmjivu karijeru iz sebe, kakvi su Vam daljnji planovi?

To je vrlo zanimljivo pitanje. Mislim da imam još dvije godine aktivne karijere, a zatim dolazim u normalne godine

za mirovinu, iako ne moram ići. Sa svojim položajem mogu ostati u takvom radnom odnosu doživotno. Posljednjih godina puno putujem po cijelom svijetu, po zapadnoj i istočnoj Europi, Aziji te Africi. Sad su odjedanput svi našli da Mladen (ja!) ima nešto za reći, pa me pozivaju na sve strane. Koliko god mogu i imam volje, putujem. Ako bude sve išlo prema planovima za dvije do tri godine nastaviti ću raditi, ali skraćeno. Želio bih se maknut iz New Yorka koji je super mjesto za posijetiti ali malo je težak za živjeti, tako da bismo se Tena i ja možda preselili u neko mirnije mjesto. Kao jedna od opcija razmišljam i o povratku u Hrvatsku.

Što mislite gdje ima mjesta za promjene u Hrvatskoj i kakva su stajališta u Americi o nama?

Nije moje područje i ne razumijem dovoljno hrvatski sustav da bih mogao reći gdje treba učiniti najveće preokrete. Šta se tiče zdravlja, pitanje je da li je bolje činiti skoro nemoguće pothvate ili je, možda, bolje ići s vjetrom. Primjerice, moj kolega, profesor Šljaj je praktičan i bolje poznaje postojeći sustav, ali ga uvođenje mnogih promjena stoji dosta energije i živaca. Znam da bih se teško snašao na njegovu mjestu. Treba znati, a i imati hrabrosti, učiniti nove stvari u izobrazbi, ali u sklopu postojećih pravila i statuta. Zato mu u tome i želim pomoći, jer je ponekad lakše vidjeti i djelovati, „sa strane“. Turističke ambicije Hrvatske su jako pozitivne. U posljednje dvije godine Hrvatska je u Americi bila na prvome mjestu ako se želi posjetiti neka zemlja. U turističkom smislu vrlo je pozitivno opisana, šta mene veseli. Mene su osobno poslovni prijatelji i znanci puno puta ispitivali o Hrvatskoj, kako doći do nje, gdje da idu, sve sa željom da nas bolje upoznaju. No vrlo malo se zna o Hrvatskoj i prijašnjim događajima. Prosječni Amerikanac zna da su žrtve genocida bile iz Bosne i Hercegovine; zna se za bombardiranje Beograda zbog Kosova. Događaji za vrijeme Domovinskog rata u Hrvatskoj nisu mnogo poznati. Teško je objašnjavati i braniti pogled da su Hrvati, u biti, bili žrtva toga rata dok su istodobno na televiziji i na internetu dostupne razne informacije i popisi hrvatskih generala koji su već bili procesuirani, ili su pod sumnjom i istragom. Problem koji je rat donio je odgovoriti na pitanje tko su Hrvati? To pitanje se još nije u američkoj javnosti riješilo. Za Slovence se zna da su se izvukli, i da sada uživaju status Južne Austrije. Hrvatska bi to isto htjela ali je od takvog statusa udaljena barem jednu generaciju. Zanimljivo je da ima Hrvata koji su se jako dobro snašli i snalaze se u ovom sustavu, bio taj dobar ili loš. Moj dojam je da se veliki dio stanovništva nije još dobro snašao i da nisu u jako dobrom ekonomskom stanju. Prije deset godina vidio sam više pozitivnih lica i čuo vedrije prognoze. Ako sami ne vjerujemo u sebe

Što mislite o ulasku Hrvatske u Europsku uniju?

Za Europu je EU važna i pozitivna. Čudo je veliko da se to već prije nije počelo i da taj proces nije već dalje došao. Zemlje koje imaju manje od Hrvatske za reći su već tamo, a mi smo u svemu tome potisnuti djelomice zbog rata, a djelomice zbog neobavještenost. Bit će sve teže članicama EU Hrvate držati izvan zajednice, pogotovo zato

što su prihvatili članice koje su manje napredne, nerazvijenije i s manjim potencijalom od nas. Očekujem da će Hrvatska ući u Europsku uniju 2008., najkasnije do 2010. godine. No ni to nije sve dobro, jer ima stvari koje se Hrvatima neće svidjeti, ponajprije cijene koje će najvjerojatnije porasti. Ima i više pozitivnih stvari, kao primjerice, ako je to točno, da u Hrvatskoj ima viška doktora i stomatologa nego radnih mjesta, svi bi mogli naći zaposlenje u Europskoj uniji.

Što mislite o stomatologiji u Hrvatskoj?

Ako su informacije koje dobivam točne ima nekih nelogičnosti u ministarstvima koja reguliraju učenje i zdravlje. Ne mogu shvatiti računicu prema kojoj je za stomatologe bolje ništa ne raditi ili raditi jako malo. Postoje neke norme koje nisu ni realne ni praktične. Ja nisam sposoban to sve objektivno analizirati, no to zvuči nelogično. Ne mogu shvatiti da imamo previše kvalificiranih ljudi, specijalista u stomatologiji, a kod ljudi ne postoji osnovna dentalna edukacija i sve je još puno karijesa. Mislim da životni standard nema previše veze sa stanjem zubi. Prema danas suvremenom mišljenju kaže se da ljudi trebaju umrijeti sa svim svojim zubima. Na američkim se fakultetima više ne uči raditi potpune proteze niti se to ispituje na državnom ispitu. S druge strane, svi moraju imati barem nekakvo radno iskustvo s implantatima. Što se tiče izobrazbe pozornost treba posvetiti preventivi, a tek onda rješavati probleme i zamršenije situacije. Kad u Americi ortodontski pacijent dođe na pregled rijetko kad nađemo bilo koji liječeni karijes, a da se i ne govori o nesaniranima. Ovdje je to još svakodnevnica. I sama je ortodontska terapija ovdje unaprijed predodređena time da se neki zubi čak ni ne mogu izliječiti, nego se jednostavno moraju vaditi.

Problem nezaposlenosti stomatologa u Hrvatskoj?

To je nelogična činjenica i za mene jako razočaravajuća. Studenti rade i uče, nekad su gladni i žedni. Nakon svega toga manje će biti plaćeni nego mnoga druga zanimanja ili im kažu da neće imati zaposlenje. Prijateljica mi je pričala kako je htjela otvoriti privatnu praksu prije tri ili četiri godine, no nema pacijenata i to nije išlo jer za potpisivanje ugovora s HZZO-om treba najmanje 880 pacijenata. Udružila se s još jednom kolegicom pa zajedno vode ordinaciju. Te je uvjete vjerojatno netko izmislio iz dobrih namjera, ali zašto se ne prilagođava ako sustav loše funkcionira? Rekli su mi da je u Zagrebu na Fakultetu teorijska nastava odlična, no da klinička malo zaostaje, ponajviše zbog nedostatka pacijenata. U Americi se npr. radi od 9 do 17 sati a ponekad i duže, s jednim satom stanke. Na ortodonciji konkretno imamo više od 2000 pacijenata i ti pacijenti se obrađuju otprilike jedanput na mjesec, tako da je klinika stalno puna. S obzirom na to da se više radi, više se i zaradi pa se od toga ima i koristi.

Sonda: Smatrate li da je stomatolog školovan u Hrvatskoj kompetentan i da može biti konkurencija stranim stomatolozima?

To znam sasvim pouzdano. Ja sam već doveo neke Hrvate na dodatni studij u Ameriku. Oni se tamo drže jako dobro. Nedostatak je u nekim područjima, osobito u profilaksi i u pedodonciji. Sveukupno znanje s kojim dolaze ljudi je jako dobro, ali možda njihova tehnička sprema nije toliko dobra. No bitne razlike nema i hrvatski stomatolozi su vrlo adekvatno pripremljeni. Manualno su za nijansu nepripremljeni u nekim rutinama koje se rade u američkim školama. S malo kapitala to bi se moglo lako riješiti. Što se znanja tiče hrvatski studenti svakako dobro konkuriraju sa studentima iz cijeloga svijeta.

Što mislite o cijenama usluga u ortodonciji kod nas i u inozemstvu?

Po cijelom svijetu, u Americi, Kanadi, itd. cijena ortodontske terapije je ista, otprilike jedna prosječna plaća na mjesec. U Hrvatskoj je privatno liječenje 1500 do 2000 €, što smatram da je nedovoljno. Zemlja je siromašna, nikoga ne krivim za to, ali tako je. S druge strane, država plaća ortodontsku terapiju svim pacijentima do 18 godina, bez obzira na dijagnozu ili učinkovitost liječenja. To je vrlo skupo i vjerojatno više ne postoji nigdje u svijetu.

Kako funkcionira plaćanje zdravstvenog osiguranja u Americi?

Ja pokrивam sebe i suprugu, a dio, to jest pola od cijelog iznosa, plaća fakultet, što mi puno pomaže. Bez obzira na to znatno novca izdvajam za sve što nije pokriveno. Zdravstveno osiguranje je skupo u cijelome svijetu. Mi stomatolozi želimo biti pristojno plaćeni, imamo pravo na to. Naši pacijenti to i poštuju te se tako i ponašaju. Ovdje pacijenti i ljudi žele sve besplatno, osobito zdravlje, na što su naučeni, ali što jednostavno ne ide. No rješenje toga problema neće doći od mene ni od vas mladih ljudi, to nećemo moći tako jednostavno ni brzo riješiti. Od koga će rješenje doći, ne znam. Možda će trebati birati stomatologa kao premijera naše države kome će pitanje zdravlja biti iznimno važno, čak i više od ostalih trenutnih pitanja, kao npr. gradnja cesta i benzinskih postaja.

Vaša poruka studentima?

Želio bih dati poruku s dovoljno optimizma i nade. Mogu reći: Ljudi, radite puno, marljivo i ne boj'te se gladi! Hrvatska je sve bliže Europi i skoro će se vaša situacija, to čvrsto vjerujem, popraviti. Treba biti oprezan, jer će na europskom tržištu uspjeti samo najbolji. Zato iskoristite sve izgleda za učenje dok ste još na fakultetu, a i dalje u životu.

I za kraj Vaša poruka kolegama?

Dosta kolega, pa i ja, otišli smo vani studirati i ostali smo vani. To nije poželjno, kriva je poruka otići iz zemlje; to je između ostaloga i politički nekorektno. Zato je poželjno školovati se i u inozemstvu, graditi mostove međunarodne suradnje, ali raditi, djelovati u svojoj domovini. Na kraju, bila mi je čast i zadovoljstvo s vama «ćakulati». Želim vam, svim kolegama iz Hrvatske, sve dobro u vašem profesionalnom i privatnom životu. Bok!